

BARCINO
LA TRAÇA
DE LA CIVTAT
ANTIGA

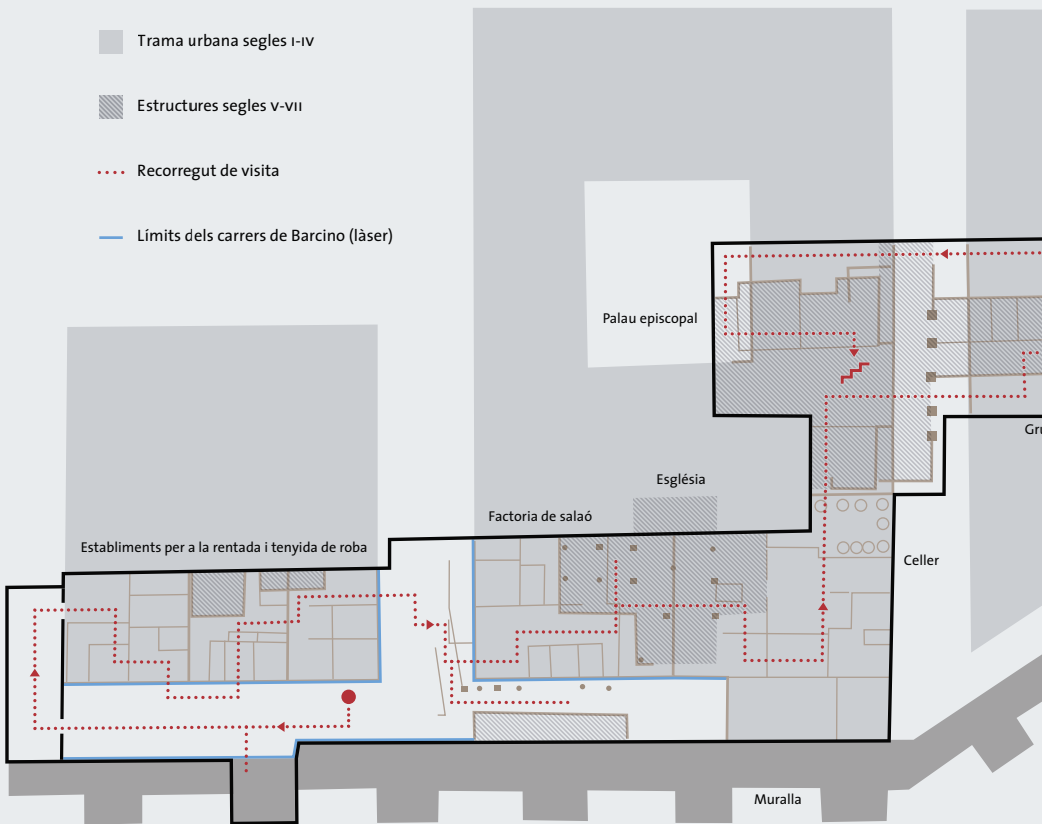

BARCINO
LA TRAÇA
DE LA CIVTAT
ANTIGA

Al subsol de la plaça del Rei es conserven les restes de Barcino, la *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*, que va ser el nucli fundacional de Barcelona. Aquestes restes corresponen a edificis i carrers construïts i modificats entre el segle I aC i el segle VI i reflecteixen els canvis socials, econòmics i ideològics que van viure els habitants de la ciutat antiga.

Barcino era una petita colònia romana fundada al segle I aC. Durant quatre segles va desenvolupar una sòlida estructura econòmica. Quan van venir temps més difícils, el reforçament de la seva muralla li va permetre sobreviure a les crisis de l'Imperi que l'havia fundada i superar en preeminència, al segle V, Tàrraco, la capital de la província.

Els autors romans del segle I citen Barcino entre les petites ciutats costaneres situades entre Empúries i Tarragona i destaquen que és l'única amb l'estatus privilegiat de colònia.

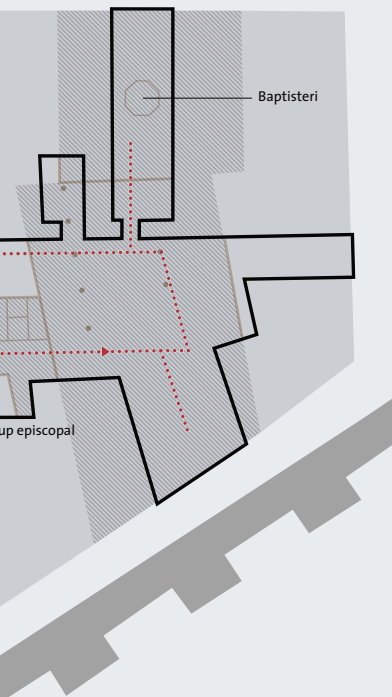
«Fins a la ciutat de Tàrraco no es troben pobles grans: Blandae, Iluro, Bètulo, Bàrcino, Subur i Tholobi. També són petits els rius Bètulo, prop del turó de Júpiter i, a la platja de Bàrcino, el Rubricatus».

Pomponi Mela, segle I

«A la costa hi ha la colònia de Bàrcino, amb el sobrenom de Faventia, i els *oppida* de ciutadans romans de Bètulo, Iluro, el riu Arnum, Blandae, el riu Alba i Emporiae».

Plini el Vell, segle I

Excavacions a la plaça del Rei. 1931-1936. AHCB

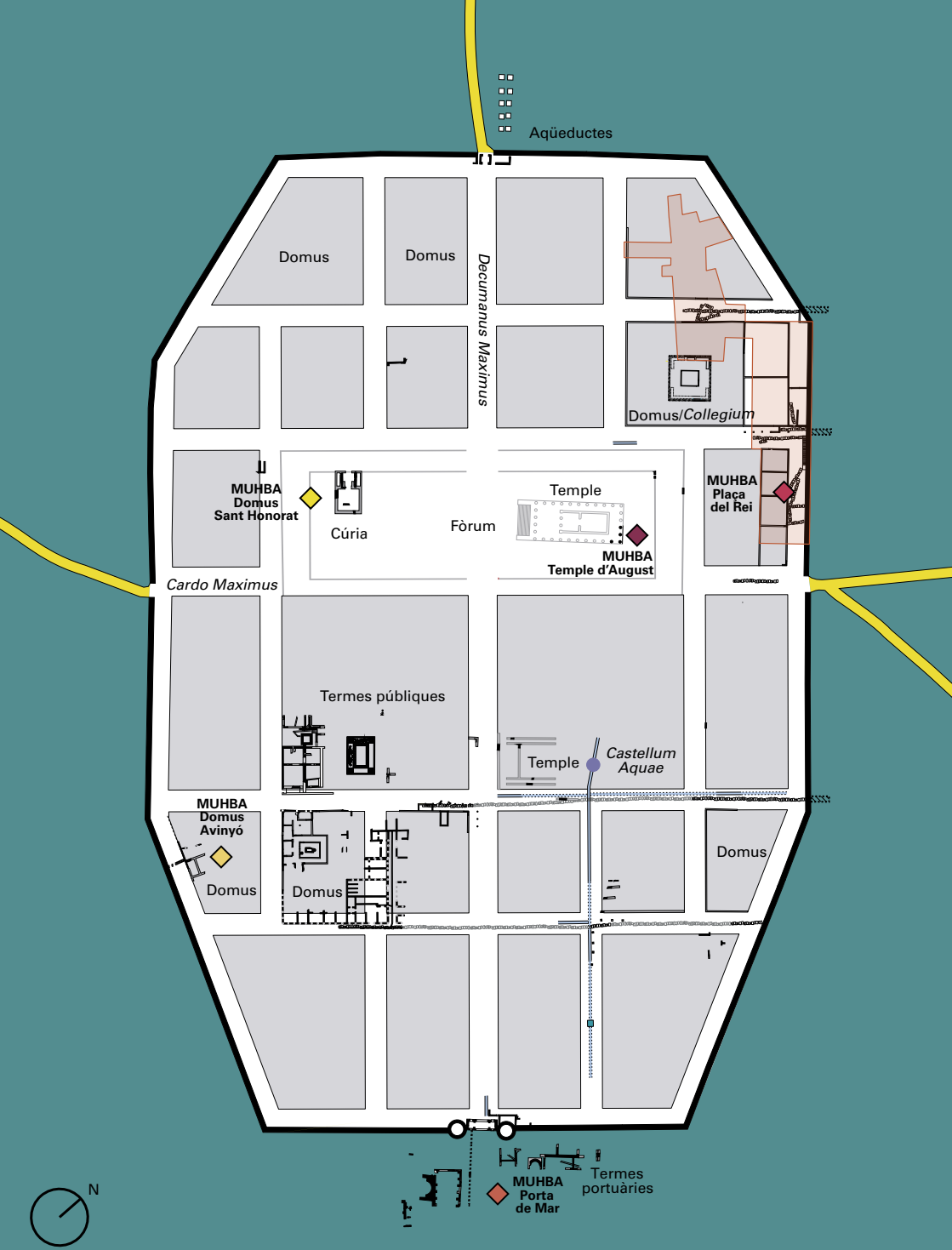
La fundació de la colònia romana

La *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino* va ser creada per l'emperador romà Octavi August cap a l'any 10 aC. La fundació formava part de la reorganització administrativa de la península Ibèrica, orientada a incrementar el control de l'emperador, i alhora buscava explotar els recursos del territori. L'estatus de colònia li garantia privilegis fiscals que no tenien les ciutats properes que ja existien, com ara Bètulo.

Els primers colons van ser ciutadans lliures de les províncies itàliques i gal·les. També hi van arribar lliberts, que és com s'anomenaven els esclaus alliberats, per gestionar les propietats de famílies benestants, sovint en terrenys fins llavors en mans dels ibers.

La muralla, protecció i símbol

La muralla era alhora una construcció defensiva i un símbol dels valors cívics de la societat romana. Quan es va construir, s'hi van preveure tant les sortides del clavegueram com l'entrada de l'aqüeducte.

Hipòtesi: Julia Beltrán de Heredia. Dibuix: Emili Revilla. MUHBA

El disseny de l'espai urbà

Barcino estava formada per un nucli urbà (*urbs*) i el territori que administrava (*territorium*). El nucli es va situar sobre dos turons, envoltat d'una muralla octogonal amb un fossat i quatre portes. L'urbanisme de Barcino seguia les pautes romanes i era molt diferent del que presentaven els poblats ibers. Es va establir una trama urbana ortogonal amb infraestructures destinades a fer-la sostenible. A l'encreuament dels carrers principals hi havia el fòrum, una plaça amb edificis administratius presidits pel temple. Era el centre de l'activitat política, religiosa, econòmica i social.

L'ordenació de l'espai extramurs

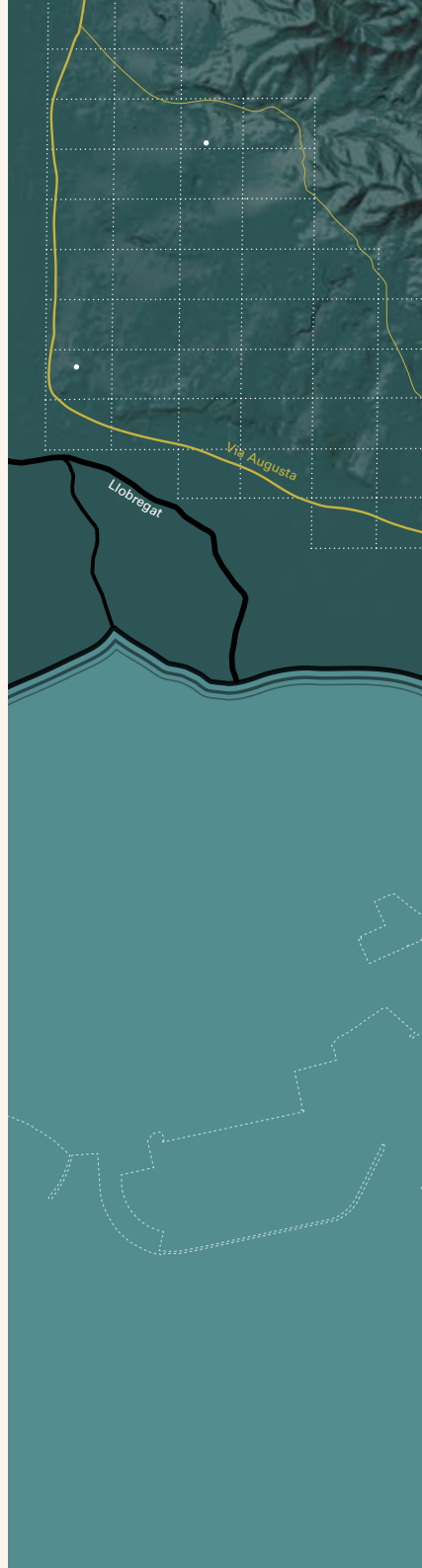
Una part de la traça de les parcel·les i dels camins romans es pot rastrejar encara a l'urbanisme actual. Les necròpolis se situaven per llei fora de la muralla i les vies d'accés a la ciutat maximitzaven la visibilitat dels monuments.

Un petit nucli urbà

La muralla de Barcino delimitava un espai d'unes 10 hectàrees, relativament petit comparat amb la superfície de ciutats com Tàrraco (Tarragona), capital de la província, Bètulo (Badalona), ciutat propera fundada un segle abans, Caesaraugusta (Saragossa), fundada al mateix moment que Barcino, o Alba Pompeia (Alba), a Itàlia, amb un plànol molt semblant.

Font del plànol:

Josep M. Palet, M. Jesús Ortega, Carme Miró

La societat de Barcino

L'exploració del territori

La plana entre els rius Besòs i Llobregat es va organitzar en parcel·les per tal de repartir-les entre els colons mitjançant un sistema anomenat *centuriatio* (centuriació) que en facilitava el control fiscal. L'agricultura era la font de riquesa de la ciutat i es complementava amb la ramaderia i la pesca.

A les vil·les o explotacions fora muralla es produïen grans quantitats de vi, un producte molt rendible que s'exportava per via marítima. Amb el temps, la propietat de la terra es devia concentrar en poques mans perquè al començament del segle v només perviuen, enriquides, una part de les vil·les de l'època fundacional.

Premses de vi a la vil·la del Pont del Treball Digne. Segles I aC-IV.
Foto: Daniel Alcubierre

Àmfora de vi del tipus produït a
Barcino. Segle I aC. MHCB 00045

**Eines de treball agrícola, ramaderia
i pesca.**

1 - Aixada de ferro. Segle I. MHCB 16456

2 - Falç per a la poda de la vinya. Segle I.
MHCB 16455

3 - Esquilla de ferro. Segles I-IV. MHCB
40097.46

4-5 - Agulles per cosir xarxes. Segles
III-V. MHCB 04533,
MHCB 33062

6-7 - Hams de bronze. Segles III-V.
MHCB 13162, MHCB 13183

8-9 - Pesos de xarxa de pesca. Segles
III-V. MHCB 18960,
MHCB 18999

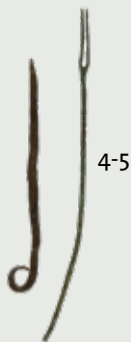
1

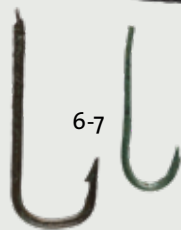
2

3

4-5

6-7

8-9

Barcino, ciutat comercial

Barcino es trobava dins la xarxa comercial de l'Imperi. Exportava vi i importava productes per als seus habitants. Les importacions d'àmfores i de ceràmica fina de diversos tallers del Mediterrani permeten traçar les rutes comercials de la ciutat. Al començament del segle I, l'origen principal de les importacions era la península Itàlica, però aviat la van substituir el sud de la Gàl·lia, l'interior d'Hispania i la Bètica.

Als segles III i IV abundaven els productes d'origen nord-africà i, alhora, arribaven alguns objectes de luxe d'origen llunyà per a l'elit de Barcino.

1

La difusió a llarga distància de les àmfores de vi

La difusió de les àmfores permet reconstruir les rutes d'exportació de vi de Barcino cap a Itàlia, la Gàl·lia i fins a la frontera germànica i Britània.

Font del mapa: Jordi Miró

2

3

Cantimplora i copes de producció itàlica

1 - Cantimplora. Segle I.

MHCB 49155

2-3 - Copes. Segle I. MHCB

16442, MHCB 00082

4

Vaixella de taula de producció sud gàl·lica

4 . Bol decorat amb motius vegetals i animals. Segles I-II.

MHCB 81

5

7

6

Vaixella de taula de producció hispànica

5 - Bol decorat amb motius vegetals. Segle II. MHCB 16437

6 - Plat amb grafit: «TRIPONISUM»

(Soc de Tripo). Segle II. MHCB 16439

7 - Bol. Segle III. MHCB 16438

8-9 - Bols de parets fines, procedents de la Bètica. Segle I. MHCB 16432, MHCB, 16434

8

9

1

2

3

**Atuells de cuina i taula
de producció africana**

1 - Bol. Segle III. MHCB 13411

2 - Bol. Segle IV. MHCB 16436

3 - Cassola i tapadora. Segle V.
MHCB 07589, MHCB 16454

**Bol i fragment de pàtera de vidre
de producció germànica decorats
amb escenes de cacera**

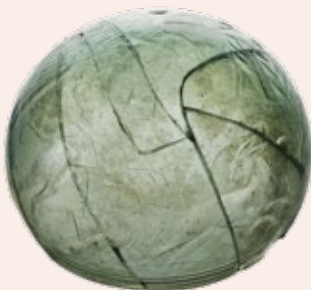
4-5 - Segle IV. MHCB 16451, MHCB
16452

**Ceràmica coríntia amb escena de
batalla**

6 - Segle III. MHCB 09571

**Gerra amb decoració vidrada,
tècnica d'origen oriental**

7 - Segle III. MHCB 13444

4-5

6

7

La formació d'una elit política

L'elit econòmica utilitzava la riquesa per promocionar-se en la política finançant obres públiques. Les similituds entre les ciutats romanes permetien que individus nascuts a Barcino exercissin càrrecs públics en altres urbs de l'Imperi.

Ungüentaris i atuellers per a la cura de la imatge personal

1 - Ungüentari de ceràmica. Segle I. MHCB 13407

2-3 - Ungüentaris de vidre. Segle I. MHCB 16407, MHCB 09575

4 - Cullereta de tocador d'os. Segles I-II. MHCB 04356

5 - Cullereta de bronze. Segles I-IV. MHCB 16351

6 - Mà de morter de bronze. Segles I-II. MHCB 16409

7 - Morter d'alabastre per a productes de tocador. Segles I-III. MHCB 00128

8-9 - Píxide, pot i tapadora per a cosmètics. Segles I-III. MHCB 10936, MHCB 3538

1

2

3

4

5

6

7

8-9

Ornaments personals. Fibules, anells i agulles de monyo

1 - Fibules de bronze. Segles I-II. MHCB 04500, MHCB 04502

2 - Entalladura d'anell amb la inscripció «HAVE VITA». Segles IV-V. MHCB 03496.

3 - Anell d'or amb caboixó de vidre. Segle IV. MHCB 13402.

4 - Entalladura de vidre amb cupidos afrontats. Segle III. MHCB 16730

5 - Anell de ferro amb entalladura de cornalina. L'entalladura presenta la figura de Mercuri. Segle III. MHCB 16406

6 - Agulles de monyo amb figures femenines. Segles I-IV. MHCB 48977, MHCB 48978

La participació cívica de les dones

La legislació romana restringia els drets polítics de les dones, que no podien votar ni ser elegides com a càrrecs públics. Només les dones de l'alta societat, amb una educació acurada i riqueses que podien administrar personalment, influïen en la vida política a través de les relacions familiars. La seva representació pública, com en aquesta escultura funerària, era limitada.

Escultura funerària femenina.
Segles I-II. MHCB 4042

La política urbana

L'administració de Barcino requeria en una assemblea de ciutadans notables i en magistrats electes, els duumvirs i els edils. Aquestes institucions apareixen citades en pedestals honorífics com aquest, de la primera meitat del segle II.

M(arco)·AEMILIO L(uci)·FIL(io)·
GAL(eria tribu) OPTATO PRIVIGNO
ANNOR(um)·XIIII(quatuordecim)
HVIC·ORDO BARC(inonensium)·AE-
DILIC(ios) ET·II VIRALES GRAT-
VIT(o,os)·HONORES D(ecrevit) M(ar-
cus)·HERENNIVS·SEVERVS·T(utor)

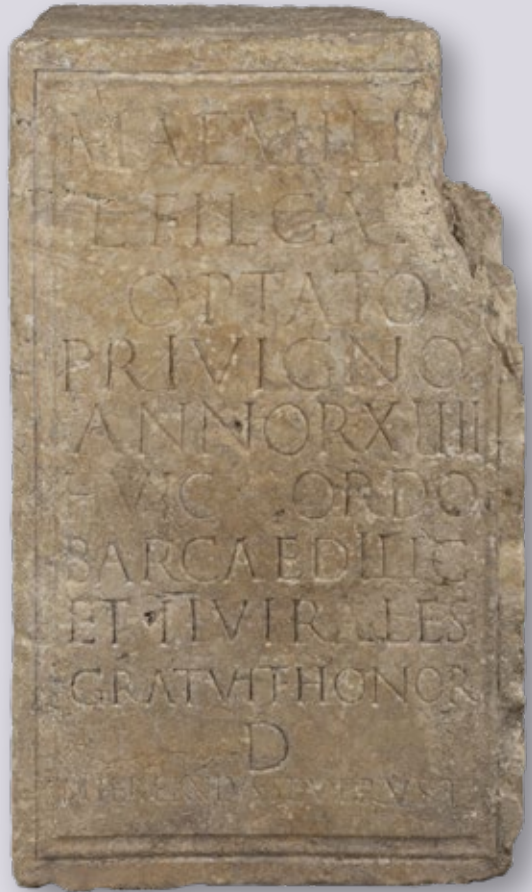
A Marcus Aemilius Optatus, fill de Lucius, inscrit a la tribu Galeria, de 14 anys. El **Consell dels Barcelonins** li concedeix gratuïtament per decret els honors de l'edilitat i del duumvirat. Marcus Herennius Severus, el seu tutor. MHCB 3260

Una elit colonial culta

Les dues peces mostren una mènada en un moment de ball extàtic. Aquest personatge femení associat al culte de Bacus, déu del vi, va ser un motiu decoratiu recurrent al món antic des de la representació, el 405 aC, de la tragèdia *Les Bacants* d'Eurípides. L'ús d'aquesta iconografia expressa la familiaritat de les elits colonials de Barcino amb l'alta cultura grecoromana. La peça és esculpida sobre pedra de Montjuïc i demostra la presència d'artistes refinats a Barcino, no sabem si vinguts de fora o locals, que algunes famílies tenien recursos per poder pagar.

1 - Copa de producció itàlica. Segle I.
MHCB 29423

2 - Relleu funerari. Pedra de Montjuïc.
Segle I. MHCB 4095

1

2

El treball i la mobilitat social

Els privilegis de què gaudia Barcino pel fet de tenir el títol de colònia proporcionaven oportunitats de millora als que s'hi van poder assentar. L'èxit en els negocis afavoria l'ascens social i, en el cas dels esclaus, fins i tot la compra de la llibertat.

Atuell de cuina de ceràmica comuna

- 1 - Olla de ceràmica comuna. Segle I. MHCB 30823
- 2 - Gerra. Segle II. MHCB 07532
- 3 - Gibrell de ceràmica. MHCB 16338

Forn per a la producció d'àmfores trobat al carrer Princesa. Segle I.
Foto: Joan Casas

4

5

Conjunt de pesos de teler

4 - Segle v. MHCB 57

Plomada, instrument de construcció

5 - Segle iv. MHCB 48973

Elements de coberta. Tegula amb segell del productor, imbrex i antefixa amb gòrgona

6 - Segles I-II. MHCB 34848, MHCB 42417, MHCB 7893

6

Elements vinculats al treball artesanal i el comerç

- 1 - Agulla de cosir de bronze i os. Segles II-v. MHCB 4521
- 2 - Braç de balança de bronze. Segles I-vii
- 3 - Monedes. Asos de bronze. Segle I MHCB 33106, MHCB 39600
- 4 - Fusaioles de ceràmica. Segle III. MHCB 16424, MHCB 16427
- 5 - Anell amb segell, amb el nom «Naeu». Segle IV

La representació pública

La reivindicació d'avantpassats il·lustres i l'ostentació del luxe a la domus o casa familiar eren mecanismes de promoció pública. Barcino, però, era lluny de Roma i les modes en les arts i l'arquitectura hi arribaven amb un cert retard.

1

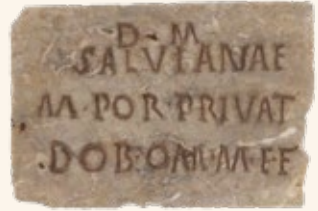
1 - Retrat funerari d'adolescent. Marbre. Segle I. MHCB 48967

2 - Bol de vidre utilitzat com a urna cinerària. Segle I. MHCB 48968

2

3 - Placa de marbre amb epitafi. Segle II. MHCB 7549

3

Monuments funeraris en una de les vies d'accés a la ciutat. Segles I-III. MUHBA Via sepulcral romana. Foto: Pep Herrero

**Bust femení interpretat com
Agripina Menor**

Segle I. MHC B 7440

**Retrat masculí destinat a un
mausoleu o monument funerari**

Segle II. MHC B 4098-8702

4

5

6

4 - Placa de bronze preparada per a la inscripció d'un epitafi o dedicatòria. Segle III. MHCB 7652

5 - Cadira curul, moble incinerat com a part d'un ritual funerari de luxe. Segles I-III. MHCB 42923

6 - Figures decoratives d'un llit funerari utilitzat en una cremació. Segles I-II. MHCB 49181

Coronaments de monuments funeraris de personatges notables de la ciutat del segle I. MHC B 11570, MHC B 11571

Urnes cineràries. Vidre i ceràmica

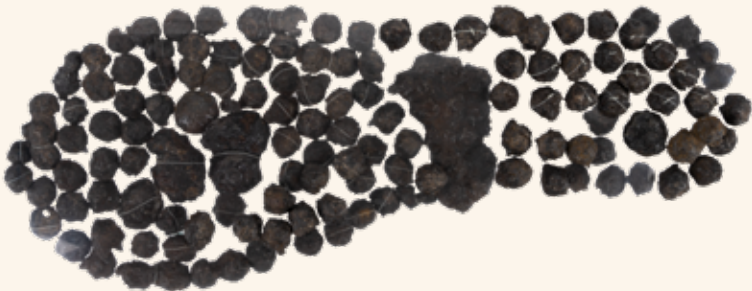
1-2 - Ungüentari i urna cinerària de vidre amb tapadora ceràmica. Segle I. MHCB 42918, MHCB 42925.3

3 - Urna cinerària de ceràmica, tapada amb un fragment d'àmfora. Segles I-III. MHCB 42921

Objectes d'ús quotidià acompanyaven els aixovars funeraris. Tatxes de ferro de la sola d'una sabata recuperada d'una inhumació

Segles I-III. MHCB 40053

Les funcions del culte religiós

El fòrum i el temple feien visible l'Estat fundador a l'espai urbà de la colònia i l'exercici de càrrecs del culte era un mecanisme de promoció social. El comerç mediterrani va afavorir l'arribada de les religions orientals, com el cristianisme, present a Barcino des del principi del segle IV.

Representacions escultòriques de divinitats romanes

1 - Cap de silè, personatge associat a Bacus. Marbre. Segles I-II. MHCB 48975

2 - Cap de Bacus, deu del vi. Marbre. Segles I-II. MHCB 48971

3 - Cap de Diana. Marbre. Segles I-II. MHCB 20153

Columnes del temple. Segle I. MUHBA Temple d'August. Foto: Josep Bracons

Ares votives i amulets personals

- 1 - Ara. Jaspi de Tortosa. Segles I-III. MHCB 00103
- 2 - Ara. Gres de Montjuïc. Segle IV. MHCB 00115
- 3 - Ara. Gres de Montjuïc. Segle IV. MHCB 16349
- 4 - Penjoll amb representació de la deïtat egípcia Bes. Pasta de vidre. Segle I. MHCB 48969
- 5 - Butlla. Amulet característic dels infants. Bronze. Segle II. MHCB 20390
- 6 - Amulets fàl·lics. Bronze. Segles I-II. MHCB 07879, MHCB 16400
- 7 - Campaneta, ornament personal. Bronze. Segles I-IV. MHCB 13135

La casa i la distinció social

Amb la colonització es van implantar models d'habitatge itàlics, molt diferents dels de la tradició ibèrica local. A Barcino s'han documentat domus (cases) de famílies benestants, però no s'han trobat habitatges de la població més humil que treballava al camp i als tallers. Des dels orígens de la ciutat, al seu *territorium* es van edificar *villae* (residències rurals o vil·les) tan ostentoses com les domus urbanes. A Barcino es copiaven, amb retard, les formes arquitectòniques aparegudes a Roma i a Tàrraco.

Sostre amb decoració pintada representant el rapt de Ganimedes. Segles I-II. MUHBA Domus Avinyó

Aplics decoratius, frontisses i claus per a mobiliari

1 - Peça de moble en forma d'urpa de lleó. Bronze. Segles I-III. MHCB 04517

2 - Peça de moble o cremador de perfums. Representa el déu egipci Horus. Bronze. Segle II. MHCB 03547

3 - Anell amb clau per a cofres o caixes petites. Bronze. Segle IV. MHCB 03549

4 - Clau de pany. Bronze. Segle III. MHCB 16705

5 - Aplic decoratiu. Bronze. Segle IV. MHCB 4355

6 - Aplic per a nansa de sítula o calder. Segles I-IV. MHCB 04505

7 - Aplic d'un capçal de llit en forma de bust d'Eros. Bronze. Segle III. MHCB 04493

8 - Aplic de moble en forma de cap de cabra. Bronze. Segle V. MHCB 03536

9 - Aplic de moble en forma de cap de pantera. Bronze. Segle V. MHCB 04529

10 - Frontisses de moble. Os. Segles I-III. MHCB 04353, MHCB 10935

11 - Aplic amb decoració vegetal per a moble. Os. Segle III. MHCB 04355

7

8

9

10

11

1 - Mosaic. Paviment de l'*impluvium* de les termes de la domus del carrer Bisbe Caçador. Segles I-IV. MHCB 40872.

2 - Fragment de pintura mural. Representació d'un genet sobre el cavall. Domus del carrer Bisbe Caçador. Segle IV. MHCB 18656.

1

2

Aixovar domèstic i infantil

- 1 - Cullera. Bronze. Segle iv. MHCB 5005
- 2 - Fusos. Os. Segles III-V. MHCB 16430, MHCB 45749
- 3 - Llàntia decorada amb un gladiador. Ceràmica. Segle I. MHCB 00067
- 4 - *Guttus*, biberó. Ceràmica. (TSA-A). Segles I-II. MHCB 43289.1
- 5 - Braç de nina. Ceràmica i ferro. Segle iv. MHCB 48974
- 6 - Cama de nina. Os. Segle iv. MHCB 48979
- 7 - Tapadora de caixa de segell. Bronze. Segles I-IV. MHCB 48982
- 8 - Fusaiola amb decoració de motllures. Segle II. MHCB 16423

Tauler de joc, daus i fitxes

1 - Tauler del joc «cinc en ratlla». Gres de Montjuïc. Segles I-IV. MHCB 02992

2 - Fitxes de joc. Pasta de vidre i os. Segles I-IV. MHCB 16380, MHCB 03537, MHCB 13429, MHCB 16411

3 - Fitxa de joc en forma de granota. Os. Segles I-IV. MHCB 07878

4 - Tabes d'os utilitzades com a peces de joc. Segles I-IV. MHCB 03909, MHCB 16352, MHCB 16353

5 - Daus. Os. Segle III. MHCB 16413, MHCB 16414, MHCB 16416, MHCB 16731

1

2

3

4

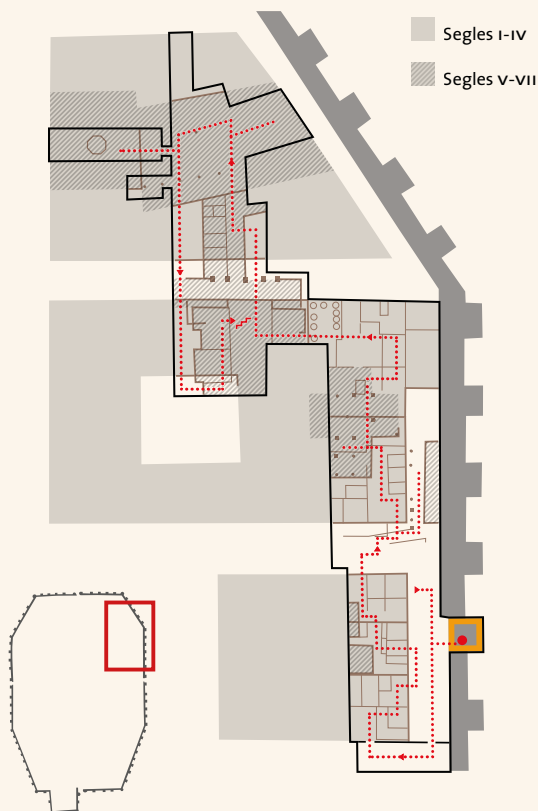

5

Forma Urbis. L'estructura urbana de Barcino

La monumentalització contemporània

Al segle III es van reutilitzar elements monumentals de temps anteriors per reforçar les fortificacions de la ciutat, per la qual cosa la muralla es va convertir en una capsa del temps en què es van preservar les restes de les primeres generacions de colons de Barcino.

Els objectius i els mètodes de l'arqueologia han anat variant amb el temps. Quan a les dècades de 1950 i 1960 es va excavar la muralla de Barcino, l'objectiu prioritari era recuperar peces arquitectòniques, escultòriques i epigràfiques singulars.

Excavació d'una torre de la muralla, 1959. Foto: Centre de Documentació del Servei d'Arqueologia de Barcelona

Retrats funeraris recuperats del rebliment de la muralla. Segle I.
MHCB 4090, MHCB 4092,
MHCB 4122, MHCB 4123,
MHCB 8517, MHCB 8701,
MHCB 9576, MHCB 27059

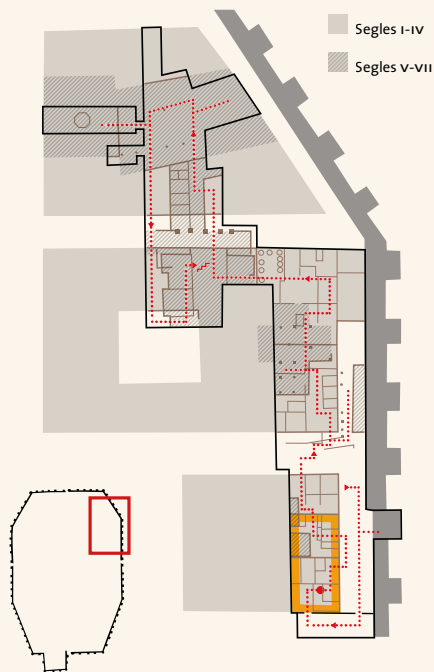

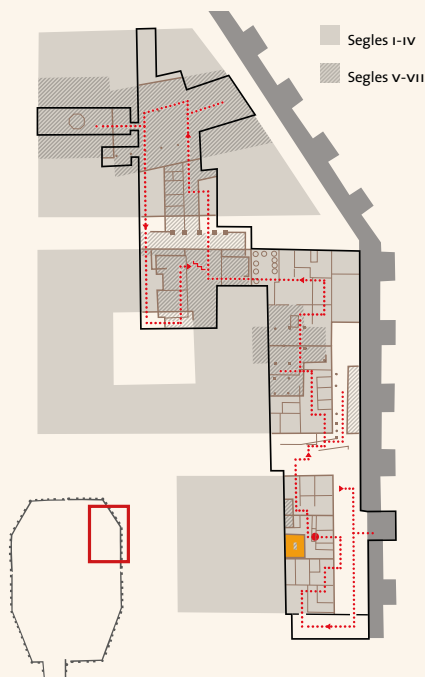

Fullonica i tintoria. Negocis prop del centre

Prop del fòrum se situaven els comerços orientats a les famílies benestants. Aquest establiment era una *fullonica* que oferia serveis de rentada i cura de la roba. Disposava d'una sala de recepció decorada amb un paviment (*opus sectile*) de marbres i pissarres, a l'estil de les domus més luxoses.

L'establiment contigu era una *tintoria*, dedicada a la tenyida de teixits, per a la qual es feien servir diferents pigments, alguns aconseguits a prop de la ciutat, com l'anyil i l'òxid de ferro, i d'altres importats i costosos, com el blau egipci.

De comerços a termes: dues èpoques superposades

Les cases i els comerços d'aquesta illa propera al fòrum es van transformar quan va entrar en crisi el poder públic romà. Llavors van aparèixer per tota la ciutat noves estructures que fins i tot envaïen els carrers. És el cas d'aquests banys del segle VI, construïts quan el cristianisme ja s'havia estès per la ciutat, vinculats al complex episcopal i possiblement oberts als fidels.

Per construir el desguàs de les termes es van utilitzar peces obsoletes, com un petit altar funerari. L'espoli i la reutilització d'elements en desús eren habituals en la construcció perquè agilitzaven el procés i n'abaratien els costos.

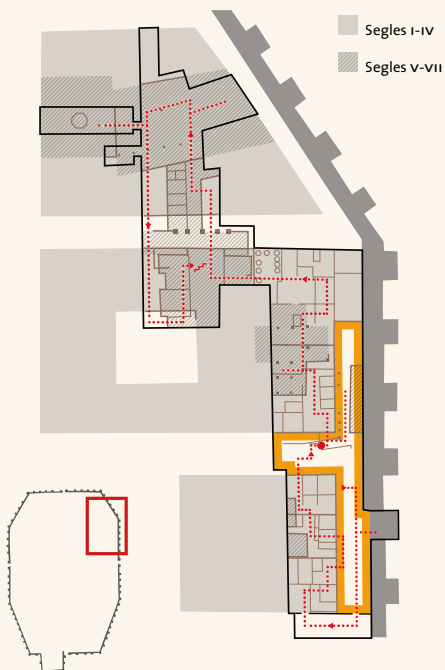
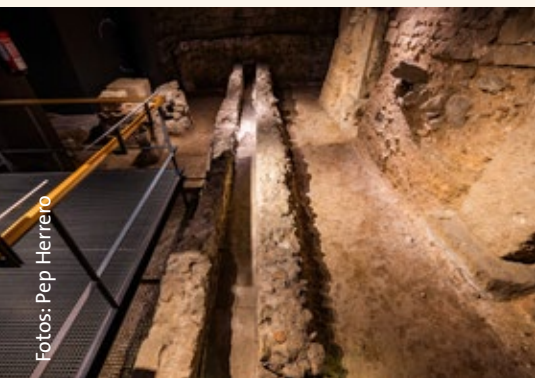
Cardo Minor. La gestió de l'espai públic

La trama de carrers de Barcino era travessada per una xarxa de clavegueram que conduïa les aigües sobrants cap al fossat exterior. El cicle de l'aigua es gestionava amb cura i la necessitat d'evitar bassals a la via pública per prevenir malalties estava prevista des de la fundació de la ciutat. La muralla es va construir amb sortides per a les canalitzacions.

El manteniment de les estructures públiques urbanes era una de les tasques dels magistrats de la ciutat. La fallida de l'administració imperial des del principi del segle v va comportar la desatenció dels carrers i altres espais públics que, com ja s'ha vist anteriorment, fins i tot van ser ocupats per construccions privades.

El soterrament de la ciutat antiga a partir del segle v

L'abandonament d'edificis i la falta de manteniment dels carrers van abocar a la degradació i pujada de nivell de l'espai urbà. A partir dels segles v-vi es va edificar sobre els materials d'enderroc i es van deixar soterrats els vestigis de la ciutat anterior.

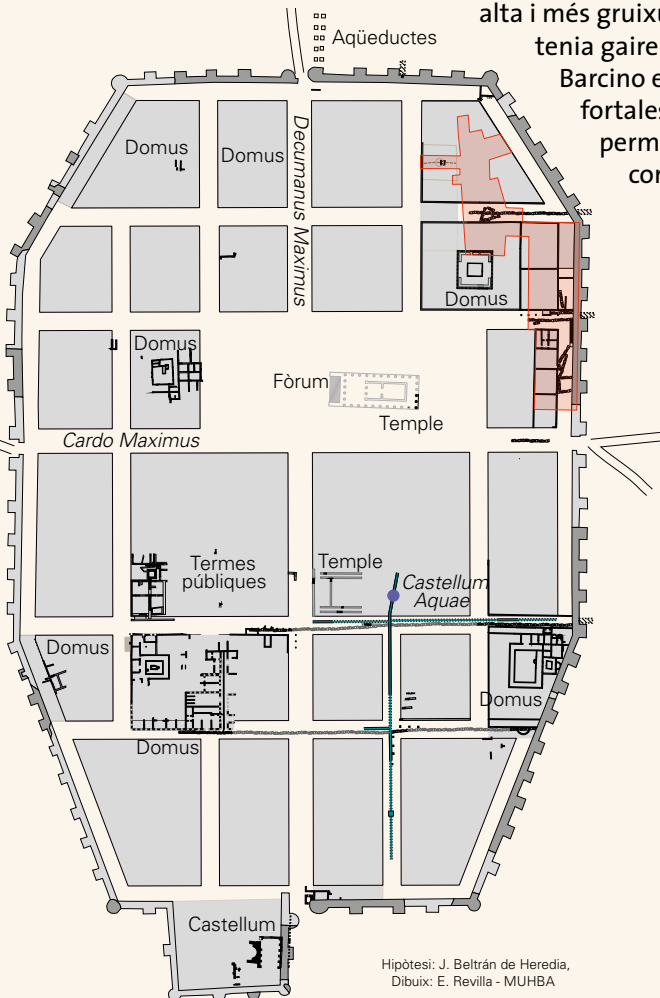
El reforç de la muralla. Fer front a la crisi imperial

Al segle III, tot l'Imperi havia experimentat un llarg període d'inestabilitat política i de profunda crisi social i econòmica. A la fi del segle, els pobles germànics van traspasar les fronteres i van arribar a assaltar Tàrraco. Davant del perill, Barcino va reforçar la muralla original.

Per accelerar el procés de construcció i per estalviar, es van reaprofitar com a material de construcció monuments funeraris i edificis del

suburbi. La muralla resultant era més alta i més gruixuda que l'anterior i tenia gairebé vuitanta torres.

Barcino esdevenia una fortalesa molt segura que permetia controlar el corredor mediterrani.

Hipòtesi: J. Beltrán de Heredia,
Dibuix: E. Revilla - MUHBA

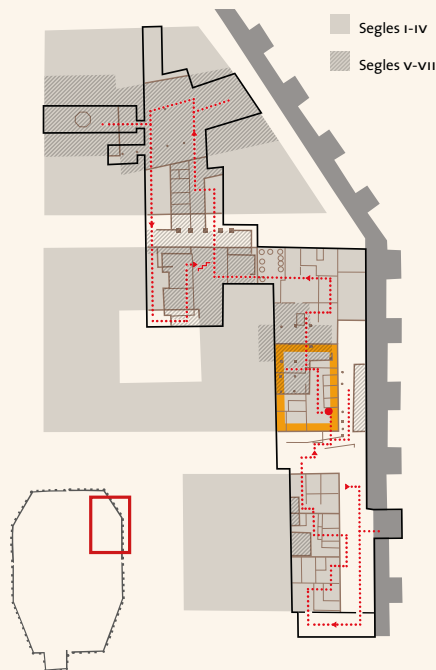

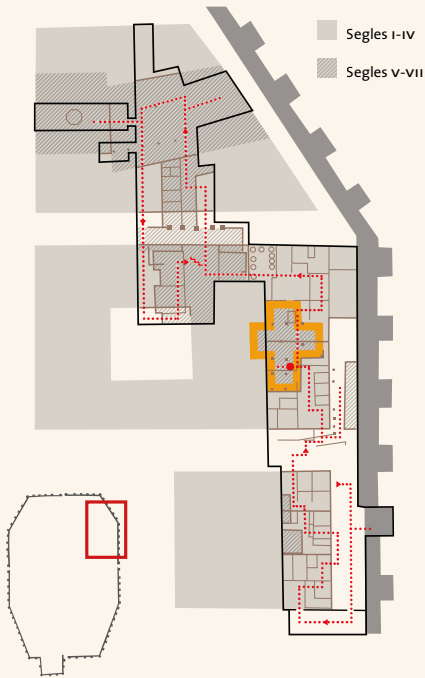
Foto: Pep Herrero

Cetaria. Una economia urbana duradora malgrat les crisis

La inestabilitat política de l'Imperi al segle III no va aturar l'activitat econòmica de la ciutat. Aquesta factoria de salaó (*cetaria*) data d'aleshores i devia ser un negoci rendible perquè les seves estructures es van reparar i mantenir fins a dates tardanes, a mitjan segle v.

El peix i altres productes del mar es transformaven en conserves i en condiments com el gàrum, una salsa de peix fermentat. S'elaboraven per al consum local i per a l'exportació atès que l'expansió de l'Imperi romà havia creat un gran mercat amb gustos comuns.

Església i necròpolis. El cristianisme transforma la ciutat

El cristianisme havia arribat a Barcino al principi del segle IV. Inicialment va ser un culte privat de les classes populars, però quan es va estendre i el van adoptar les elits, va propiciar la construcció d'edificis religiosos propis.

L'autoritat dels bisbes va anar augmentant i, al segle VI, el centre de poder de la ciutat ja no era a l'antic fòrum romà, que havia caigut en desús, sinó als edificis religiosos cristians. A l'espai on havia estat la factoria de salons van aparèixer en aquest segle una església i una zona d'enterraments porticada.

El capgirament del món clàssic

Columna del fòrum capgirada per utilitzar-la millor en la fonamentació d'una construcció religiosa cristiana. La disposició invertida, amb el capitell com a base, ens porta a pensar en la inversió de conviccions entre el món clàssic i el món cristià i en l'eco que se n'ha fet el pensament modern. Les reflexions del filòsof Friedrich Nietzsche sobre la *Umwertung* o transmutació dels valors han nodrit la polèmica des de la fi del segle XIX fins avui.

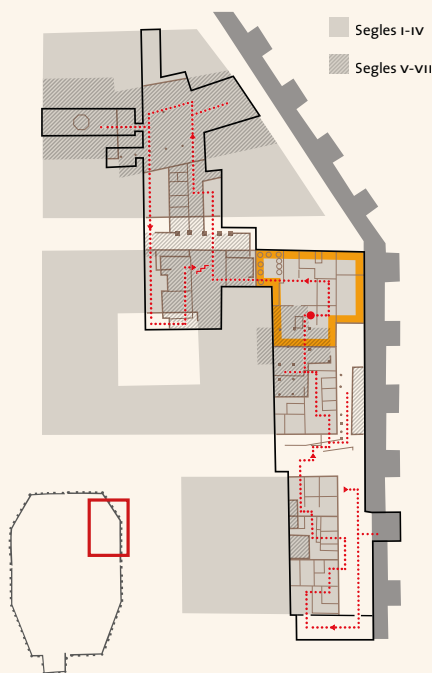

Torcularium. El dinamisme urbà del segle iv

Al segle iv, Barcino mantenia una economia molt activa. El comerç amb el Mediterrani era intens i les grans explotacions rurals seguien en actiu. Dins la ciutat van aparèixer nous establiments com aquest celler, que podria haver estat propietat de l'església. Es va construir ocupant part d'un carrer i disposava de premses i dipòsits per produir grans quantitats de vi.

Aquesta prosperitat es reflectia a les domus i vil·les de les elits, que al segle iv es van remodelar i ennoblir per esdevenir l'escenari de les relacions socials i econòmiques dels seus propietaris.

De colònia a fortalesa. Un canvi d'època

Quan, a l'inici del segle v, el col·lapse de l'Imperi i l'expansió dels pobles germànics van alterar el marc on s'integrava la ciutat, l'agricultura comercial va ser substituïda pel proveïment local. L'aristocràcia va abandonar les residències urbanes i els monuments honorífics del fòrum es van començar a espoliar, convertits en material de construcció.

Barcino, que havia nascut com una petita colònia, va ser cobejada des del principi del segle v com a plaça forta ben emmurallada i en una posició estratègica per controlar el corredor mediterrani de la península Ibèrica.

Torres i llenç de la muralla romana del segle iv.
MUHBA Porta de Mar.

EXPOSICIÓ

MUHBA Barcino

Organització i producció:

MUHBA - Museu d'Història de Barcelona. ICUB, Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona

Direcció del projecte: Joan Roca i Albert, Daniel Alcubierre

Comissariat: Daniel Alcubierre

Coordinació tècnica: Alessandro Ravotto, Adelina Casanova

Museografia: Udeu Arquitectura i Producció

Disseny gràfic: Andrea Manenti

Cartografia i planimetries: Andrea Manenti, Emili Revilla

Revisió lingüística i traduccions:

Jordi Curell, William Orr, Ana Shelly

Conservació preventiva i restauració:

Lídia Font (coordinació), Anna Lázaro, Carla Puerto. Arcovaleno Restauro SL, Blanca López de Arriba, Gamarra & Garcia, Conservació i Restauració, SL

Producció i muntatge: Croquis

Il·luminació: Haz Luz 17

Transport d'originals: Tti

Manipulació i instal·lació de peces:

Croquis, Tti, Rosa Prat

Transports auxiliars: Alliance-Brother, SL

Equipament audiovisual: Base2

Audiovisual: La ciutat romana de Barcino. Guió: Equip Muhba Producció: Centum

Registre i documentació de peces:

Núria Miró i Emili Revilla

Fotografia de peces: Jordi Puig i Pep Parer

© **Imatges:** Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona; Museu d'Història de Barcelona

Agraïments: Servei d'Arqueologia de Barcelona, Servei de Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de la Generalitat de Catalunya

PROGRAMACIÓ I GESTIÓ

Coordinació de la programació:

Mònica Blasco i Teresa Macià

Educació: Teresa Macià i Emma Fernández

Programació Centre de Recerca

I Debat: Quim Brugada i Chiara Vesnaver

Comunicació i premsa:

Mercè Martínez

Comunicació multimèdia:

Edgar Straehle

Visites i itineraris: Equip Fragment

i Equip MUHBA

Atenció al públic: Carles Mela i Equip Acciona

Difusió: Eulàlia Cartró

Publicacions:

Jaume Capsada
Gestió de suport: Sergi Benajas, Eulàlia Cartró, Sònia Martínez, Judith Samsó

Administració: Pasqual Bayarri, Elena Rivali, Pepe Sánchez, Teresa Soldino, Mònica Garcia

Manteniment: Carlos Fumanal, Maria José Arnal i Equip CPI Integrated Services

Neteja: Equip Nдавant

Seguretat: Maria Dolors Aguadé i

Equip Protecció de Patrimoni

Equip MUHBA: Daniel Alcubierre,

Maria Dolors Aguadé, M. José Arnal, Pasqual Bayarri, Sergi Benajas, Mònica Blasco, Quim Brugada, Jaume Capsada, Eulàlia Cartró, Carmen Cazalla, Lidia Font, Carlos Fumanal, Anna García, Marta Iglesias, Jaime Irigoyen, Anna Lázaro, Teresa Macià, Sònia Martínez, Mercè Martínez, Carles Mela, Núria Miró, Isabel Mullins, Elena Pérez, Carla Puerto, Ramon Pujades, Emili Revilla, Elena Rivali, Joan Roca, Judith Samsó, Mònica Sánchez-Migallón, José Manuel Sánchez, Marta Segarra, Teresa Soldino, Xavier Tarraubella, Edgar Straehle, Dolors Xufré.

LLIBRET DE SALA

Institut de Cultura de Barcelona

Tinent d'Alcaldia de Drets Socials, Cultura, Educació i Cicles de Vida: M. Eugènia Gay i Rosell

Regidor de Cultura i Indústries Creatives:

Xavier Marcé Carol

Gerenta de l'Institut de Cultura

de Barcelona: Mònica Mateos

Consell d'Edicions i Publicacions

de l'Ajuntament de Barcelona

Directora de Comunicació: Pilar Roca i Viola

Directora de Serveis Editorials: Núria Costa

Galobart

Col·lecció Muhba Llibrets de Sala

Direcció de la col·lecció: Joan Roca i Albert

Edició: Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura, MUHBA (Museu d'Història de Barcelona)

Barcino. La traça de la ciutat antiga

Autors dels textos: Daniel Alcubierre

i Joan Roca

Documentació: Daniel Alcubierre

i Alessandro Ravotto

Fotografia: Jordi Puig i Pep Parer (peces).

Pep Herrero, Josep Bracons, Daniel Alcubierre, Joan Casas, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Museu d'Història de Barcelona i Servei d'Arqueologia (espais)

Cartografia i planimetries: Andrea Manenti i Emili Revilla

Revisió general: Joan Roca i Albert

Coordinació editorial: Ana Shelly

Revisió lingüística: Jordi Curell

Disseny i maquetació: Carlos Ortega

Impressió: Gràfiques Ortells

Barcelona, octubre de 2023

© **de l'edició:** Ajuntament de Barcelona.

Institut de Cultura, MUHBA (Museu d'Història de Barcelona)

© **dels textos:** els autors

© **de les imatges:** Centre de Documentació del Servei d'Arqueologia (CDSA), Museu d'Història de Barcelona (MUHBA)

ISBN: 978-84-9156-570-3

DL: B 20852-2023

www.barcelona.cat/museuhistoria

www.barcelona.cat/barcelonallibres

Hem optat per escriure Barcino sense accent, tal com és normatiu en la versió catalana del topònim, ni cursiva, com pertocaria, alternativament, pel fet de ser un mot llatí. Barcino és un dels noms universals de Barcelona, present en l'epigrafi de la ciutat i fins i tot difós als nostres dies com a evocació historicista. Així doncs, hem decidit grafiar Barcino, un dels noms vius de Barcelona, en una obra sobre la ciutat i feta des de la ciutat.

MUHBA Llibrets de sala

- 1 Barraques. La ciutat informal
- 2 Barcelona connectada, ciutadans transnacionals
- 3 Barcelona i els Jocs Florals, 1859
- 4 Cerdà i Barcelona. La primera metròpoli, 1853-1897
- 5 Salomó ben Adret de Barcelona, 1235-1310
- 6 Ja tenim 600! La represa sense democràcia
- 7 La revolució de l'aigua a Barcelona
- 8 Murals sota la lupa. Les pintures de la capella de Sant Miquel
- 9 Indianes, 1736-1847. Els orígens de la Barcelona industrial
- 10 Barcelona, vint històries musicals
- 11 L'enginy de postguerra. Microcotxes de Barcelona
- 12 Alimentar la ciutat. El proveïment de Barcelona del segle XIII al segle XX
- 13 Música, Noucentisme, Barcelona
- 14 La bandera de Santa Eulàlia i la seva restauració
- 15 El món del 1714
- 16 Fabra & Coats fa museu
- 17 Monestirs urbans en temps de guerra
- 18 Música, guerra i pau a la Barcelona moderna i contemporània
- 19 La cartografia medieval i Barcelona
- 20 Barcelona a l'antiguitat tardana. El cristianisme, els visigots i la ciutat
- 21 Els jueus a la Barcelona medieval. MUHBA El Call
- 22 Hagadàs Barcelona. L'esplendor jueva del gòtic català
- 23 La casa Gralla. El periple d'un monument
- 24 Primers pagesos BCN. La gran innovació fa 7.500 anys
- 25 Imatges per creure. Catòlics i protestants a Europa i Barcelona, segles XVI-XVIII
- 26 La ferida d'Hipercor. Barcelona 1987
- 27 El port franc i la fàbrica de Barcelona
- 28 Pere IV. Passatge major del Poblenou
- 29 Crítica i restitució patrimonial en gastronomia
- 30 Barcelona capital mediterrània. La metamorfosi medieval, segles XIII-XV
- 31 La conquesta del litoral, del segle XX al segle XXI
- 32 La ciutat dels polígons. Un itinerari pel Besòs
- 33 Barcelona & Futbol. El gran joc social del segle XX
- 34 Barcelona, port mediterrani entre oceans. El testimoni del vaixell Barceloneta I
- 35 Alimentar Barcelona. Ciutat, proveïment i salut
- 36 El rellotge dels Flamencs, 15766-1864
- 37 Guia breu del MUHBA, el Museu d'Història de Barcelona
- 38 Diari de l'habitatge. Barcelona segle XX
- 39 Protegir Barcelona. Bombers i prevenció d'incendis, 1833-2022
- 40 Allotjar les majories. Barcelona 1860-2010
- 41 Viure a les cases barates. Bon Pastor, 1929-2010

El MUHBA té el suport del Cercle del Museu d'Història de Barcelona

Ajuntament
de Barcelona

MUHBA 80⁺
El museu de la ciutadania